ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ MARCO DARMON της 7ης Φεβρουαρίου 1990 *

Κύριε πρόεδρε,
Κύριοι δικαστές,

1. Το Raad van Beroep του Αμστερνταμ υπέβαλε στο Δικαστήριο ένα προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία διατάξεων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου [1] περί κοινωνικής ασφαλίσεως, στο πλαίσιο διαφοράς η οποία αφορά την εφαρμογή του ολλανδικού νόμου AOW περί ασφαλίσεως γήρατος (στο εξής: νόμος AOW) σε μια γερμανίδα υπήκοο.

2. Αυτή η γερμανίδα υπήκοος, η Winter-Lutzins, γεννηθείσα στις 15 Φεβρουαρίου 1922, μετώκησε από την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας στις Κάτω Χώρες τον Δεκέμβριο του 1965, συνοδευομένη από τον σύζυγό της, γεννηθέντα στις 16 Σεπτεμβρίου 1917. Εργάστηκε στις Κάτω Χώρες με μειωμένο ωράριο από το 1973 ως το 1980, οπότε της χορηγήθηκε επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία. Ο σύζυγός της συμπλήρωσε τη συντάξιμο ηλικία το 1982. Το 1983 οι σύζυγοι Winter-Lutzins επέστρεψαν στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας. Από το 1983 μέχρι τις 15 Φεβρουαρίου 1987, ημερομηνία κατά την οποία συμπλήρωσε το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας της, η Winter-Lutzins συνέχισε να είναι ασφαλισμένη βάσει του νόμου AOW, αν και δεν κατοικούσε πλέον στις Κάτω Χώρες, καθόσον της εχορηγείτο από ολλανδικό ασφαλιστικό ταμείο επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία.

3. Όταν συμπλήρωσε το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας της, η Winter-Lutzins έλαβε σύνταξη γήρατος δυνάμει του νόμου AOW. Το ύψος όμως της συντάξεως αυτής υπολογίστηκε με βάση τα έτη ασφαλίσεως, δηλαδή το χρονικό διάστημα μεταξύ Δεκεμβρίου 1965, οπότε η ενδιαφερομένη εγκαταστάθηκε για πρώτη φορά στις Κάτω Χώρες, και Φεβρουαρίου 1987, χρονολογία μέχρι την οποία ελάμβανε επίδομα λόγω ανικανότητας προς εργασία. Τότε η Winter-Lutzins προσέφυγε ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων κατά της αρνήσεως του Sociale Verzekesingsbank (στο εξής: SVB), φορέα κοινωνικών ασφαλίσεων στις Κάτω Χώρες ο οποίος χορηγεί τις παροχές βάσει του AOW, να δεχθεί την υπαγωγή της στις « μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις ». Αυτές οι διατάξεις υπάρχουν στον AOW με σκοπό να μπορούν να θεωρούνται ως περίοδοι ασφαλίσεως για την ασφάλιση γήρατος περίοδοι προγενέστερες της 1ης Ιανουαρίου 1957, ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του AOW. Χωρίς τις διατάξεις αυτές κανένας δεν θα μπορούσε να λάβει, πριν από το 2007, πλήρη σύνταξη κατά 100 % βάσει του AOW, δεδομένου ότι η σύνταξη αντιστοιχεί σε 2 % του κατώτατου μισθού *ανά έτος ασφαλίσεως*.

4. Είναι απαραίτητο να γίνουν ορισμένες διευκρινίσεις όσον αφορά το νομικό καθεστώς των μεταβατικών ευεργετικών διατάξεων του AOW. Το καθεστώς αυτό περιλαμβάνει « ευεργετικές διατάξεις » καθόσον καθιστά δυνατό τον υπολογισμό ως περιόδου ασφαλίσεως βάσει του AOW του χρονικού διαστήματος που περιλαμβάνεται μεταξύ του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας ενός ατόμου και της 1ης Ιανουαρίου 1957, εφόσον το εν λόγω άτομο πληροί σωρευτικά τρεις προϋποθέσεις.

5. Η πρώτη από αυτές, η οποία ονομάζεται « προϋπόθεση εξαετίας », είναι ότι ο ενδιαφερόμενος κατοικούσε στις Κάτω Χώρες τουλάχιστον επί έξι έτη μετά τη συμπλήρωση της ηλικίας των πενήντα εννέα ετών. Πάντως,

* Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

1 — Της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και τις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73).

αυτή η προϋπόθεση, που τίθεται βάσει του άρθρου 59, παράγραφος 1, του AOW, μετριάζεται κάπως με το άρθρο 2 ενός βασιλικού διατάγματος της 3ης Δεκεμβρίου 1985, το οποίο ορίζει ότι τα άτομα που έχουν μετοικήσει εκτός των Κάτω Χωρών αλλά εξακολουθούν να είναι ασφαλισμένα βάσει του AOW θεωρούνται ότι κατοικούν στη χώρα αυτή όσον αφορά την προϋπόθεση της εξαετίας.

6. Βάσει της δεύτερης προϋπόθεσης, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να είναι ολλανδός υπήκοος ή εξομοιούμενος προς ολλανδό υπήκοο. Βάσει αυτής δεν μπορούν να αποκλειστούν οι κοινοτικοί υπήκοοι.

7. Κατά την τρίτη προϋπόθεση, που θέτει από το άρθρο 56 του AOW, ο ενδιαφερόμενος πρέπει να κατοικεί στις Κάτω Χώρες. Και αυτή η προϋπόθεση, η οποία ονομάζεται « προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας », μετριάζεται κάπως από μια διάταξη ενός βασιλικού διατάγματος ορίζοντος ότι δεν εφαρμόζεται για τα άτομα που ήταν ασφαλισμένα βάσει του AOW χωρίς διακοπή από 1ης Ιανουαρίου 1957 μέχρι συμπληρώσεως του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας τους.

8. Η κατάσταση της Winter-Lutzins δεν έθετε κανένα πρόβλημα σχετικά με τις δύο πρώτες προϋποθέσεις. Πράγματι, στην περίπτωσή της ισχύει ο κανόνας της εξομοιώσεως της κατοικίας στο εξωτερικό προς κατοικία στις Κάτω Χώρες, καθόσον η προσφεύγουσα συνέχισε να είναι ασφαλισμένη βάσει του AOW, μετά την αναχώρησή της από τις Κάτω Χώρες, μέχρι την ηλικία των εξήντα πέντε ετών, επειδή της εχορηγείτο σύνταξη λόγω ανικανότητας προς εργασία. Εξάλλου, λόγω της γερμανικής ιθαγενείας της, η Winter-Lutzins πληρούσε ως κοινοτική υπήκοος τη δεύτερη προϋπόθεση.

9. Αντίθετα, η Winter-Lutzins δεν πληρούσε την προϋπόθεση της « τωρινής κατοικίας », διότι κατά την ημερομηνία συμπληρώσεως του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας της, οπότε έπρεπε να εξεταστεί αν είχε το δικαίωμα υπαγωγής στις μεταβατικές προσωρινές διατάξεις, δεν κατοικούσε πλέον στις Κάτω Χώρες, ούτε μπορούσε να εξομοιωθεί προς κατοικία στη χώρα αυτή η κατοικία της στο εξωτερικό, διότι μεταξύ 1ης Ιανουαρίου 1957 και τέλους Δεκεμβρίου 1965 κατοικούσε ακόμα στην Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας και δεν ήταν ασφαλισμένη βάσει του AOW.

10. Η Winter-Lutzins επικαλέστηκε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου το ασυμβίβαστο της ολλανδικής νομοθεσίας προς το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, καθόσον αυτή εξαρτά το δικαίωμα υπαγωγής στις « μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις » από την προϋπόθεση κατοικίας στις Κάτω Χώρες. Κατά τη διάταξη αυτή, « εκτός αν ο παρών κανονισμός προβλέπει άλλως, οι εις χρήμα παροχές ... γήρατος ... που αποκτώνται δυνάμει της νομοθεσίας ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών δεν δύνανται να υποστούν καμία μείωση, τροποποίηση, αναστολή, κατάργηση, κατάσχεση επειδή ο δικαιούχος κατοικεί στο έδαφος κράτους μέλους, άλλου από εκείνο, όπου ευρίσκεται ο φορέας οφειλέτης ». Το ερώτημα του εθνικού δικαστηρίου αφορά το ζήτημα αν συμβιβάζεται η ολλανδική νομοθεσία προς το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού.

11. Η κατάσταση της Winter-Lutzins δείχνει καθαρά τη σημασία που θα έχει η ενδεχόμενη αναγνώριση του ασυμβιβάστου της προϋποθέσεως της τωρινής κατοικίας προς τον κανονισμό 1408/71. Πράγματι, εφόσον η ενδιαφερόμενη δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή, ούτε τους όρους για να θεωρηθεί η κατοικία της στο εξωτερικό ισοδύναμη προς κατοικία στις Κάτω Χώρες, δεν μπορεί να ζητήσει την εξομοίωση προς περίοδο ασφαλίσεως, βάσει των « μεταβατικών ευεργετικών διατάξεων », του χρονικού διαστήματος μεταξύ του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας της, συμπληρωθέντος στις 15 Φεβρουαρίου 1937, και της 1ης Ιανουαρίου 1957. Σε γενικές γραμμές αυτό σημαίνει ότι η Winter-Lutzins δικαιούται, δυνάμει του AOW, μόνο παροχών οι οποίες υπολογίζονται σε συνάρτηση με το χρονικό διάστημα που περιλαμβάνεται μεταξύ του τέλους Δεκεμβρίου 1965 και του εξηκοστού πέμπτου έτους της ηλικίας της, δηλαδή, συντάξεως ισοδυναμούσας με το 44 % του μισθού αναγωγής, ενώ, αν δεν απαιτείτο για την περίπτωσή της η προϋπόθεση της κατοικίας, η σύνταξη θα ήταν περίπου το 84 % του εν λόγω μισθού.

12. Η διατύπωση του υποβληθέντος ερωτήματος επικεντρώνει την προσοχή μου σε ένα ιδιαίτερο ζήτημα. Το Δικαστήριο καλείται να αποφανθεί αν η προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας του AOW είναι ασυμβίβαστη προς το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, « *λαμβανομένης υπόψη* » μιας άλλης διατάξεως του κανονισμού αυτού, δηλαδή εκείνης που προκύπτει από τον συνδυασμό των περιπτώσεων α) και στ) του κεφαλαίου « Κάτω Χώρες », παράγραφος 2, του παραρτήματος VI. Η διάταξη αυτή προβλέπει ότι ο ασφαλισμένος βάσει του AOW, ο οποίος δεν πληροί τις προϋποθέσεις για την εξομοίωση των προγενεστέρων της 1ης Ιανουαρίου 1957 χρονικών περιόδων προς περιόδους ασφαλίσεως, δικαιούται παρά ταύτα, εφόσον κατοικούσε επί εξαετία στο έδαφος ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών μετά την ηλικία των πενήντα εννέα ετών, να ζητήσει να εξομοιωθούν προς περιόδους ασφαλίσεως εκείνες οι προγενέστερες της 1ης Ιανουαρίου 1957 περίοδοι κατά τις οποίες κατοικούσε στις Κάτω Χώρες μετά την ηλικία των δέκα πέντε ετών ή κατά τη διάρκεια των οποίων, μολονότι κατοικούσε στο έδαφος άλλου κράτους μέλους, εργαζόταν ως μισθωτός στις Κάτω Χώρες για λογαριασμό εργοδότη εγκατεστημένου στη χώρα αυτή. Μπορεί να λεχθεί ότι πρόκειται για « χαριστική » διάταξη, καθόσον οι ασφαλισμένοι βάσει του AOW που δεν πληρούν τις απαιτούμενες προϋποθέσεις, ιδίως εκείνη της τωρινής κατοικίας, ώστε να έχουν δικαίωμα υπαγωγής στις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις, μπορούν παρά ταύτα να επιτύχουν την εξομοίωση ορισμένων προγενεστέρων της 1ης Ιανουαρίου 1957 περιόδων προς ασφαλιστικές περιόδους. Όμως το « χαριστικό » ωφέλημα δεν είναι γενικό, καθόσον η εν λόγω εξομοίωση μπορεί να αφορά μόνο τις περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων, κατά τη διατύπωση που χρησιμοποίησε το Δικαστήριο στην απόφαση Spruyt, της 25ης Φεβρουαρίου 1986, ο ενδιαφερόμενος « συνδέεται επαρκώς »[2] με το ολλανδικό σύστημα είτε λόγω της κατοικίας, είτε λόγω της εργασίας του.

13. Παρατηρώ στο σημείο αυτό ότι, βάσει της εν λόγω διατάξεως του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71, η Winter-Lutzins δεν ήταν δυνατό να πετύχει δυνάμει της κοινοτικής ρυθμίσεως αυτό το οποίο δεν πέτυχε διότι δεν πληρούσε τις απαιτούμενες από τον AOW προϋποθέσεις. Πράγματι, η ενδιαφερόμενη είχε κατοικήσει έξι τουλάχιστον έτη στο έδαφος ενός ή περισσοτέρων κρατών μελών μετά τη συμπλήρωση του πεντηκοστού ενάτου έτους της ηλικίας της, δεν διέθετε όμως έτη προς εξομοίωση, διότι προ της 1ης Ιανουαρίου 1957 δεν « συνδεόταν » με τις Κάτω Χώρες. Βάσει αυτού παρατηρώ ότι οι προϋποθέσεις από τις οποίες εξαρτάται, βάσει του AOW, το δικαίωμα υπαγωγής στις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις έχουν ως αποτέλεσμα την εφαρμογή δύο αισθητά διαφορετικών νομικών συστημάτων, όσον αφορά τα παρεχόμενα πλεονεκτήματα, ανάλογα με το αν οι προϋποθέσεις αυτές πληρούνται ή όχι. Σε περίπτωση που οι προϋποθέσεις αυτές, ιδίως η προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας, πληρούνται, ή θεωρείται ότι πληρούνται λαμβανομένου υπόψη του κανόνα της εξομοιώσεως, ο ασφαλισμένος του AOW δικαιούται να ζητήσει να θεωρηθεί ως περίοδος ασφαλίσεως το σύνολο του χρονικού διαστήματος από της συμπληρώσεως του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας του και της 1ης Ιανουαρίου 1957, *ανεξάρτητα από την ύπαρξη*, κατά τον χρόνο αυτό, συνδέσμου με τις Κάτω Χώρες. Εάν οι απαιτούμενες από τον AOW προϋποθέσεις δεν πληρούνται ή δεν θεωρείται ότι πληρούνται, ο ασφαλισμένος θα δικαιούται ενδεχομένως μόνο να ζητήσει τον υπολογισμό ως ασφαλιστικών περιόδων του χρονικού διαστήματος που περιλαμβάνεται μεταξύ του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας του και της 1ης Ιανουαρίου 1957, κατά τη διάρκεια του οποίου *υπήρξε πράγματι* σύνδεσμος με τις Κάτω Χώρες.

14. Είναι δυνατό να περιγραφεί κατ' άλλον τρόπο η διαφορετική μεταχείριση η οποία εξαρτάται από το αν ο ενδιαφερόμενος πληροί ή δεν πληροί τις απαιτούμενες από τον AOW προϋποθέσεις για την υπαγωγή του στις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις. Ας υποτεθεί ότι μια άλλη γερμανίδα υπήκοος είχε έλθει στις Κάτω Χώρες υπό τις ίδιες συνθήκες όπως και η Winter-Lutzins, ότι είχε επίσης εργαστεί κατά το ίδιο χρονικό διάστημα, αλλά ότι, αντίθετα προς αυτήν, παρέμεινε στις Κάτω Χώρες μέχρι συμπληρώσεως του εξηκοστού

2 — Υπόθεση 284/84, Συλλογή 1986, σ. 685, σκέψη 22.

πέμπτου έτους της ηλικίας της. Ενώ δεν θα είχε, όπως και η Winter-Lutzins, *κανένα* σύνδεσμο με τις Κάτω Χώρες προ της 1ης Ιανουαρίου 1957, εντούτοις θα μπορούσε να πετύχει την εξομοίωση προς ασφαλιστική περίοδο του χρονικού διαστήματος που περιλαμβάνεται μεταξύ του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας της και της ημερομηνίας αυτής. Ας μου επιτραπεί η εξής έκφραση: έτη κατά τα οποία δεν υφίσταται κανένας δεσμός με το ολλανδικό σύστημα αποτιμώνται σε χρυσό ή σε μόλυβδο, ανάλογα με το αν ο ενδιαφερόμενος πληροί ή όχι την προϋπόθεση « τωρινής κατοικίας » στις Κάτω Χώρες όταν συμπληρώνει το εξηκοστό πέμπτο έτος της ηλικίας του, οπότε δικαιούται των ασφαλιστικών παροχών AOW.

15. Η εξέταση της καταστάσεως της Winter-Lutzins σε σχέση με τις « μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις » του AOW, καθώς και με τις προαναφερθείσες διατάξεις του παραρτήματος VI του κανονισμού 1408/71, έδειξε ποιες είναι οι σημαντικές συνέπειες της ρήτρας της « τωρινής κατοικίας ». Μπορεί μάλιστα να λεχθεί ότι τα διαφορετικά αποτελέσματα τα οποία μπορούν να προκύψουν λόγω αυτής της ρήτρας ομοιάζουν προς δυσμενείς διακρίσεις. Σημαίνει άραγε αυτό ότι πρέπει να θεωρηθεί αυτή η προϋπόθεση κατοικίας ως ασυμβίβαστη προς το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71; Δεν το πιστεύω. Συμφωνώντας επ' αυτού με τις παρατηρήσεις του SVB, της ολλανδικής κυβερνήσεως και της Επιτροπής, κατόπιν της μελέτης των νομοθετικών κειμένων υπό το φως της αποφάσεως Spruyt, καταλήγω στο συμπέρασμα ότι δεν είναι ασυμβίβαστη προς τον κανονισμό 1408/71 η προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας. Πράγματι, καθώς φαίνεται, οι προαναφερθείσες διατάξεις του παραρτήματος VI, αν και έχουν στοιχεία που φανερώνουν την ύπαρξη διαφορετικής μεταχειρίσεως, δείχνουν καθαρά τη βούληση του κοινοτικού νομοθέτη να αποδεχθεί ευρέως την επιβολή της προϋποθέσεως περί της κατοικίας στο πλαίσιο των μεταβατικών ευεργετικών διατάξεων του AOW. Ας μου επιτραπεί να αναπτύξω αυτή την άποψη.

16. Θα εξετάσω, καταρχάς, τον μηχανισμό του παραρτήματος VI, κεφάλαιο « Κάτω Χώρες », παράγραφος 2, περιπτώσεις α) και στ). Αφορά ένα νομικό σύστημα βάσει του οποίου καθίσταται δυνατή η εξομοίωση ορισμένων περιόδων, προγενεστέρων της 1ης Ιανουαρίου 1957, προς έτη ασφαλίσεως υπέρ ατόμων που *δεν πληρούν τις απαραίτητες προϋποθέσεις* για να πετύχουν τη διεπόμενη από τον AOW εξομοίωση. Έτσι, σε σχέση με τις προϋποθέσεις αυτές και, ιδίως, με την προϋπόθεση της « τωρινής κατοικίας », φαίνεται ότι οι εν λόγω διατάξεις του παραρτήματος VI έχουν διπλή σημασία.

17. Η πρώτη είναι σαφής. Οι διατάξεις αυτές αποσκοπούν στο να μετριάσουν τους περιορισμούς που εισάγονται λόγω της προϋποθέσεως της κατοικίας. Έστω και όταν δεν πληροί τις απαιτούμενες προϋποθέσεις για την βάσει του AOW εξομοίωση, ένα άτομο μπορεί να μη στερηθεί κάθε δικαιώματος να ζητήσει μια τέτοια εξομοίωση για τις προ του 1957 περιόδους. Πρόκειται σαφώς για απάμβλυνση των δυσμενών συνεπειών των προϋποθέσεων της κατοικίας του AOW. Πράγματι, αν δεν υπήρχε η « χαριστική » διάταξη του παραρτήματος VI, τα άτομα που δεν πληρούσαν τις προβλεπόμενες από τον AOW προϋποθέσεις θα έχαναν κάθε δικαίωμα να ζητήσουν την εν λόγω εξομοίωση.

18. Η δεύτερη σημασία των εν λόγω διατάξεων του παραρτήματος VI συνάγεται έμμεσα, καθώς οι προβλεπόμενες από τον AOW προϋποθέσεις, ιδίως εκείνη της τωρινής κατοικίας, παράγουν κανονικά τα αποτελέσματά τους κατά το μέτρο που ο κοινοτικός κανονισμός δεν τα μετράζει. Αυτό σημαίνει ότι, εφόσον το παράρτημα VI ορίζει ότι οι προβλεπόμενες από τον AOW προϋποθέσεις δεν μπορούν να έχουν ως αποτέλεσμα, για τα άτομα που δεν τις πληρούν, τη στέρηση από το δικαίωμα να ζητήσουν την ως άνω εξομοίωση για περιόδους προ του 1957, κατά τη διάρκεια των οποίων συνδέονταν με τις Κάτω Χώρες λόγω της κατοικίας ή της εργασίας τους, συνάγεται a contrario ότι το παράρτημα αυτό δεν επηρεάζει καθόλου τα *λοιπά αποτελέσματα* των προϋποθέσεων αυτών. Ως προς αυτό ακριβώς το σημείο, το παράρτημα VI περιορίζει την εφαρμογή του

άρθρου 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το οποίο απαγορεύει την επιβολή προϋποθέσεων κατοικίας.

19. Αυτή η γραμματική ερμηνεία είναι εκείνη την οποία δέχτηκε το Δικαστήριο στην απόφαση Spruyt. Με την απόφαση αυτή το Δικαστήριο υπενθύμισε καταρχάς ότι ο στόχος των άρθρων 48 και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ

« δεν επιτυγχάνεται αν οι εργαζόμενοι, ασκώντας το δικαίωμά τους της ελεύθερης κυκλοφορίας, αναγκάζονται να χάσουν τα πλεονεκτήματα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης που τους αναγνωρίζει η νομοθεσία κράτους μέλους » [3].

Με βάση αυτή τη σκέψη το Δικαστήριο δέχτηκε ότι

« το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, το οποίο αφορά την άρση της ρήτρας κατοικίας, αποσκοπεί στο να διασφαλίσει υπέρ του ενδιαφερομένου το δικαίωμα να λαμβάνει κοινωνικές παροχές, έστω και αν μετέφερε την κατοικία του σε άλλο κράτος μέλος, και να ενθαρρύνει την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, προστατεύοντας τους ενδιαφερομένους από τις ζημίες που μπορεί να συνεπάγεται η μεταφορά της κατοικίας τους από ένα κράτος μέλος σε άλλο » [4],

προσέθεσε δε ότι η επίτευξη του στόχου αυτού απαιτεί

« η προστασία να επεκτείνεται στην παροχή πλεονεκτήματος, το οποίο, προβλεπόμενο στο πλαίσιο ενός ειδικού καθεστώτος, όπως το μεταβατικό καθεστώς του AOW, υλοποιείται με την αύξηση της σύνταξης, η οποία διαφορετικά θα ανήκε στον δικαιούχο » [5].

Το Δικαστήριο υπενθύμισε με τον τρόπο αυτό ότι, όπως έχει δεχτεί με την απόφαση Smieja [5], της 5ης Νοεμβρίου 1973, η προστασία που παρέχεται μέσω της « άρσεως » των προϋποθέσεων κατοικίας, περί της οποίας πρόκειται στο άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71, θα έπρεπε καταρχήν να ισχύει και όσον αφορά τις « μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις » του AOW. Αμέσως μετά όμως το Δικαστήριο διευκρίνισε, στη σκέψη 21 της αποφάσεως, ορισμένα σημαντικά σημεία όσον αφορά τον τρόπο εφαρμογής της εν λόγω αρχής σε ένα τέτοιο μεταβατικό σύστημα:

« Ειδικότερες λεπτομέρειες υλοποιήσεως της εν λόγω αρχής κατά την εφαρμογή της ολλανδικής νομοθεσίας περί γενικής ασφαλίσεως γήρατος περιλαμβάνονται στο παράρτημα VI, κεφάλαιο I, παράγραφος 2, του κανονισμού 1408/71. Πράγματι η διάταξη του άρθρου 10, η οποία αποκλείει την εφαρμογή ρητρών κατοικίας, δεν μπορεί να εφαρμοστεί χωρίς περιορισμούς σε ένα σύστημα γενικής ασφαλίσεως γήρατος για το οποίο το απλό γεγονός της κατοικίας στις Κάτω Χώρες είναι αρκετό προκειμένου να θεωρηθεί κάποιος ως ασφαλισμένος » [6].

20. Το Δικαστήριο έκρινε, επομένως, ότι οι διατάξεις του άρθρου 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 ισχύουν όσον αφορά το σύστημα των μεταβατικών ευεργετικών διατάξεων του AOW, σύμφωνα με τις λεπτομέρειες που προβλέπονται στο παράρτημα VI, κεφάλαιο « Κάτω Χώρες », παράγραφος 2, του ίδιου κανονισμού, λεπτομέρειες οι οποίες *περιορίζουν* την αρχή της άρσεως των προϋποθέσεων κατοικίας του προαναφερθέντος άρθρου 10, παράγραφος 1. Αυτό σημαίνει σαφώς ότι η ερμηνεία της τελευταίας αυτής διατάξεως, όσον αφορά τα αποτελέσματά της επί του μεταβατικού συστήματος του AOW, δεν μπορεί να είναι ανεξάρτητη από εκείνη του παραρτήματος VI, το οποίο στην πραγματικότητα αποτελεί την εφαρμοστέα ρύθμιση. Νομίζω επίσης ότι από αυτό μπορεί να συναχθεί ότι η αρχή της άρσεως των ρητρών κατοικίας δεν μπορεί κανονικά να έχει άλλα αποτε-

3 — Υπόθεση 284/84, όπ.π., σκέψη 19.

4 — Υπόθεση 284/84, όπ.π., σκέψη 20.

5 — Υπόθεση 51/73, Rec. 1973, σ. 1213.

6 — Το αναφερόμενο σ' αυτό το σημείο της αποφάσεως « κεφάλαιο Ι » αντιστοιχεί στο τμήμα « Κάτω Χώρες » του παραρτήματος VI. Όπως ισχύει σήμερα ο κανονισμός 1408/71, πρόκειται για το « κεφάλαιο Θ » [κωδικοποιημένη έκδοση του κανονισμού που περιέχεται στον κανονισμό (ΕΟΚ) 2001/83 του Συμβουλίου (ΕΕ L 230, σ. 1)].

λέσματα έναντι του συστήματος μεταβατικών προσωρινών διατάξεων του AOW εκτός από εκείνα που προβλέπονται στις λεπτομερείς διατάξεις του παραρτήματος VI. Έτσι, η αρχή αυτή έχει ως αποτέλεσμα το ότι η ύπαρξη ρητρών κατοικίας δεν μπορεί να εμποδίζει το δικαίωμα των ενδιαφερομένων να ζητούν την εξομοίωση προς ασφαλιστικές περιόδους των προ του 1957 ετών, κατά τη διάρκεια των οποίων τα άτομα αυτά, ηλικίας άνω των δεκαπέντε ετών, « συνδέονταν » με τις Κάτω Χώρες. Καθώς φαίνεται όμως, το παράρτημα VI επιτρέπει την ύπαρξη των άλλων αποτελεσμάτων των ρητρών κατοικίας, όσον αφορά το μεταβατικό σύστημα του AOW, βάσει της ερμηνείας που έδωσε το Δικαστήριο και, επομένως, η εφαρμογή, υπό την έννοια αυτή, του άρθρου 10, παράγραφος 1, υπόκειται σε « περιορισμούς », για να χρησιμοποιήσω την έκφραση της νομολογίας.

21. Ασφαλώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι το παράρτημα VI αποτελεί εξαντλητική ρύθμιση των αποτελεσμάτων της αρχής της άρσεως των ρητρών κατοικίας όσον αφορά τις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις του AOW. Η διαφορά η οποία έδωσε την αφορμή για την απόφασή σας Spruyt δείχνει ότι είναι δυνατό να υπάρχουν κενά στην κανονιστική αυτή ρύθμιση, τα οποία πληρούνται, εν ανάγκη, με αναλογική ερμηνεία, έτσι ώστε να ρυθμίζονται περιπτώσεις που δεν είχαν προβλεφθεί ρητά. Νομίζω όμως ότι δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι, στην υπό κρίση υπόθεση, πρόκειται για τέτοιο κενό. Αντίθετα, πιστεύω ότι το Δικαστήριο, δεχόμενο ότι η περίπτωση α) της παραγράφου 2 του παραρτήματος VI η οποία, υπενθυμίζω, ισχύει για τα άτομα που δεν πληρούν τις απαιτούμενες από τον AOW προϋποθέσεις, εξαρτά

« τον συνυπολογισμό των περιόδων που προηγούνται της ενάρξεως ισχύος του νόμου από την πρόσθετη προϋπόθεση ότι πρόκειται για περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων ο δικαιούχος κατοικούσε στις Κάτω Χώρες ή ασκούσε εκεί μισθωτή δραστηριότητα »,

και υπογραμμίζοντας ότι

« στην πραγματικότητα οι περίοδοι αυτές συνδέονται επαρκώς με το ολλανδικό σύστημα » [2],

απέκλεισε τη δυνατότητα να έχει η θεσπιζόμενη στο άρθρο 10, παράγραφος 1, αρχή ως αποτέλεσμα την παροχή στα άτομα που δεν πληρούν τις απαιτούμενες από τον AOW προϋποθέσεις του δικαιώματος να πετύχουν την εξομοίωση προς ασφαλιστικές περιόδους των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων δεν *συνδέονταν επαρκώς* με το ολλανδικό σύστημα. Κατά την απόφαση του Δικαστηρίου, δεν υφίσταται επ' αυτού του σημείου κανένα κενό, αλλ' αντίθετα αρκεί η εφαρμογή του κανονισμού αυτού, ειδικότερα δε του άρθρου 10, παράγραφος 1, κατά τον τρόπο που καθορίζεται στο παράρτημα VI.

22. Συνεπώς, το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού 1408/71 πρέπει να ερμηνευθεί, στην παρούσα υπόθεση, σε συσχετισμό με τους περιορισμούς που τίθενται, όπως έχει δεχτεί το Δικαστήριο, από το παράρτημα VI. Νομίζω ότι η δικαιολογία αυτών των περιορισμών καταδείχθηκε επαρκώς με την απόφαση Spruyt. Όσον αφορά τις αρχές, η αρχή της άρσεως των ρητρών κατοικίας πρέπει εξ ορισμού να είναι περιορισμένη στην περίπτωση συστήματος ασφαλίσεως γήρατος κατά το οποίο

« το απλό γεγονός της κατοικίας στις Κάτω Χώρες είναι αρκετό προκειμένου να θεωρηθεί κάποιος ως ασφαλισμένος » [7].

Σε ένα τέτοιο σύστημα, όπου η κατοικία δεν είναι απλώς *μία* προϋπόθεση αλλά *η* προϋπόθεση, η χωρίς περιορισμούς εφαρμογή της προβλέπουσας την απαγόρευση των ρητρών κατοικίας αρχής θα είχε στην πραγματικότητα ως αποτέλεσμα την εκμηδένιση του συστήματος ασφαλίσεως γήρατος των Κάτω Χωρών. Οι κανόνες του δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται με αυστηρότητα, όχι όμως με τέτοια ακαμψία που να πλησιάζει τον παραλογισμό.

2 — Υπόθεση 284/84, Συλλογή 1986, σ. 685, σκέψη 22.

7 — Υπόθεση 284/84, όπ.π., σκέψη 21.

23. Προσθέτω ότι η ερμηνεία του κανονισμού 1408/71 πρέπει πάντοτε να γίνεται σε συνάρτηση με τη θεμελιώδη αρχή, για την υλοποίηση της οποίας έχει θεσπιστεί ο κανονισμός αυτός, δηλαδή την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων. Υπενθυμίζω ότι, όπως δέχτηκε το Δικαστήριο στην απόφαση Spruyt, ο στόχος ο οποίος επιδιώκεται με την αρχή αυτή

« δεν επιτυγχάνεται αν οι εργαζόμενοι, ασκώντας το δικαίωμά τους της ελεύθερης κυκλοφορίας, αναγκάζονται να χάσουν τα πλεονεκτήματα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης που τους αναγνωρίζει η νομοθεσία κράτους μέλους » [3].

Κατά τη γνώμη μου, η τήρηση της αρχής αυτής δεν προϋποθέτει την πλήρη άρση των ρητρών κατοικίας ώστε να παρέχεται η δυνατότητα στους ενδιαφερομένους να επιτυγχάνουν την εξομοίωση προς περιόδους ασφαλίσεως βάσει του ολλανδικού συστήματος των περιόδων εκείνων κατά τη διάρκεια των οποίων δεν είχαν *κανένα δεσμό* με το σύστημα αυτό. Το πρόβλημα θα ήταν εντελώς διαφορετικό εάν επρόκειτο για ρήτρες κατοικίας που είχαν ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της δυνατότητας μιας τέτοιας εξομοιώσεως για περιόδους κατά τη διάρκεια των οποίων ένα άτομο είχε *δεσμούς* με το ολλανδικό σύστημα. Το παράρτημα VI του κανονισμού 1408/71 απέφυγε ακριβώς αυτό το ενδεχόμενο· καθόρισε το περιεχόμενο της αρχής της άρσεως των ρητρών κατοικίας, στο πλαίσιο των μεταβατικών ευεργετικών διατάξεων του AOW, κατά τέτοιο τρόπο ώστε να τηρούνται οι επιταγές του δικαίου όσον αφορά το θεμελιώδες δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας. Κατά την άποψή μου, οι επιταγές αυτές δεν τηρούνται μόνον όταν μία ρήτρα κατοικίας εμποδίζει την αναγνώριση μιας *πραγματικής καταστάσεως* και όχι όταν δεν παρέχει ένα ευεργέτημα βάσει μιας *κατά πλάσμα δικαίου θεωρούμενης ως συντρέχουσας καταστάσεως*.

24. Πιστεύω ότι δεν είναι αντίθετος προς τον κανονισμό 1408/71 ο αποκλεισμός της εν λόγω εξομοιώσεως των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων δεν υφίστατο κανένας δεσμός με το ολλανδικό σύστημα. Ίσως να θεωρηθεί άδικο το γεγονός ότι αυτό το οποίο επιτρέπεται στους μεν, που πληρούν την προϋπόθεση τωρινής κατοικίας, απαγορεύεται στους δε, οι οποίοι δεν την πληρούν. Όπως προανέφερα, οι κατά πλάσμα δικαίου θεωρούμενες ως συντρέχουσες καταστάσεις έχουν διαφορετικά αποτελέσματα στο μεταβατικό σύστημα του AOW σε συνάρτηση με τη ρήτρα κατοικίας. Η διαφορετική αυτή μεταχείριση δεν θα υφίστατο αν η ολλανδική νομοθεσία δεχόταν σε όλες τις περιπτώσεις μόνο την εξομοίωση εκείνων των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων υπήρχε κάποιος δεσμός με τις Κάτω Χώρες. Δυσκολίες σχετικά με τη διαχείριση και τη λειτουργία του συστήματος ασφαλίσεως γήρατος οδήγησαν, πιθανότατα, τον ολλανδό νομοθέτη να καθιερώσει το τεκμήριο ότι οι ενδιαφερόμενοι που πληρούν την προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας είχαν, μεταξύ του δεκάτου πέμπτου έτους της ηλικίας τους και της 1ης Ιανουαρίου 1957, δεσμό με τις Κάτω Χώρες. Ίσως, με βάση αυτή την έννοια του τεκμηρίου, να μπορεί να εξαλειφθεί η εντύπωση της αδικίας. Έτσι, μπορεί να λεχθεί ότι το δικαίωμα της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων επιτάσσει, όσον αφορά ένα σύστημα όπως το προβλεπόμενο στις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις του AOW, την εξομοίωση των περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων υπήρχε δεσμός με τις Κάτω Χώρες, ο εθνικός νομοθέτης μπορεί όμως να προβλέψει υπέρ των ενδιαφερομένων ένα τεκμήριο υπάρξεως αυτού του δεσμού εφόσον πληρούν την προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας.

25. Όποιος όμως και είναι ο τρόπος θεωρήσεως, θετικός ή αρνητικός, της διαφορετικής μεταχειρίσεως που αποδεικνύεται ότι υφίσταται στην υπό κρίση υπόθεση, πιστεύω ότι, σε τελική ανάλυση, αρκεί να διαπιστώσω ότι τόσο ο κοινοτικός νομοθέτης την έλαβε υπόψη και την αποδέχθηκε με το παράρτημα VI του κανονισμού 1408/71, όσο και το Δικαστήριο, με την ερμηνεία που έδωσε στο άρθρο 10, παράγραφος 1, και στο παράρτημα VI με την απόφαση Spruyt, με βάση την απαραίτητη εναρμόνιση του δικαιώματος της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων προς τις θεμελιώδεις αρχές του νόμου AOW.

3 — Υπόθεση 284/84, όπ.π., σκέψη 19.

26. Καταλήγοντας, προτείνω στο Δικαστήριο να αποφανθεί ως εξής:

« Το άρθρο 10, παράγραφος 1, του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71, το οποίο έχει εφαρμογή στις μεταβατικές ευεργετικές διατάξεις της ολλανδικής νομοθεσίας περί γενικής ασφαλίσεως γήρατος λαμβανομένων υπόψη των λεπτομερειών που ορίζονται στο παράρτημα VI, κεφάλαιο " Κάτω Χώρες ", παράγραφος 2, του ιδίου κανονισμού, επιτρέπει, σε σχέση με τη νομοθεσία αυτή, τον αποκλεισμό των ατόμων που δεν πληρούν την προϋπόθεση της τωρινής κατοικίας από τη δυνατότητα εξομοιώσεως προς περιόδους ασφαλίσεως των προγενεστέρων της ενάρξεως της ισχύος του συστήματος ασφαλίσεως περιόδων κατά τη διάρκεια των οποίων δεν είχαν κανένα δεσμό με τις Κάτω Χώρες ».